

Lucia Demetrius

la
75 de ani

Prin opera creată în spiritul înaltei tradiții a condeierilor români, de participare la viața neamului, Lucia Demetrius face parte dintre cei aleși să ne reprezinte epoca. Cu sensibilitate și forță, cu inteligență și eleganță, a dat în dramaturgia contemporană românească temeuri noului, impunându-se printre cititori. În anii de început ai acesteia, operele Luciei Demetrius au constituit exemplul și chemare, au arătat convingător ce resurse de adevăr și poezie are contemporaneitatea socialistă, cât de vibrantă este noua realitate românească și cât de firească poate fi investimintă literar-artistică noul. Și, la un loc, scrieri de-atunci, din anii de naștere a noii dramaturgii românești, și opere din anii tot mai denși în realizări care au urmat în creația sa și în literatura noastră în general sunt reprezentative și reprezentabile, în fondul viu al literaturii dramatice naționale, în care Lucia Demetrius deține un rol însemnat.

Cu mari disponibilități pentru pătrunderea analitică a universurilor umane, pentru revelarea dramatică de psihologii, pentru valorificarea nuanțată a încărcăturilor sufletești, pentru descifrarea subtilă a relațiilor, Lucia Demetrius s-a manifestat receptivă la problemele contemporaneității socialiste, înscriindu-se, cu calitățile sale și cu pasiunea născută din conștiința îndatoririlor civice și patriotice, în eșalonul scriitorilor militanți.

Cumpăna, reprezentată în anul 1949, este una dintre cele dintâi opere literar-dramatice care prezintă vrenurile noi în transformare revoluționară. Importantă prin tematică (reflectă momentul naționalizării industriei) și prin actualitatea ideilor reliefate, cu puternic ecou la vremea primelor ei reprezentări, piesa își păstrează interesul peste vreme în special prin drama de factură corneliană a comunistului Anton Vadu, de mari resurse emoționale și nedezmintit efect. La premiera din 1949, de la Teatrul Municipal (azi „Bulandra“), în regia lui Mihai Raicu și scenografia lui Liviu Ciulei, rolul a prilejuit o remarcabilă creație lui Ion Manta.

Scriitoarea s-a apropiat cu interes de viața, satului, și-a descoperit o deosebită receptivitate pentru lumea în care s-au plămădit valori perene ale spiritualității noastre, a ajuns să pătrundă firea țărănilor, să-i îndrăgească și să creeze drame inspirate de viața lor. A început cu **Vadul nou**, reprezentată în 1950, în regia lui Mony Ghelerter, la Teatrul Municipal din București, cu Jules Cazaban, Fory Etterle, N. Sireteanu, Ion Lucian, Gina Petrini. A urmat **Oameni de azi** (1952), o piesă ale cărei personaje au calitatea de a reprezenta modalități de existență și capacitatea de a atrage sau de a respinge, de a fi cuceritori — cum este, spre pildă, comunistul Grigore, secretarul de partid, un om cald și un exemplu contaminant

de slujire a idealurilor politice. Pe Gri-gore l-a interpretat memorabil la premieră Jules Cazaban, înscriind un moment de referință în înfrunghiparea activistului. Vlaicu și feciorii lui se arată a fi punctul de apogeu în dramaturgia cu tematică țărănească a Luciei Demetrius, și totodată una dintre cele mai valoroase creații ale categoriei în literatura românească. În spirit revoluționar și într-o modalitate de puternică eficiență dramatică, scriitoarea înfățișează cazul de conștiință al țăranului Vlaicu Lipan, determinat de înființarea unei cooperative agricole de producție în satul său. O situație dramatică, deosebit de Vlaicu, proprietar al unui pământ agonisit cu trudă și iubit cu credință, manifestă prejudecăți, teneri, dar totodată o luciditate care nu-i îngăduie să închidă ochii la înfăptuirile din colectivitate de care s-au apropiat și în care lucrează, cu voia și fără voia sa, doi feciori ai săi. În finalul de mare forță emoțională al piesei, eroul s-a ridicat la o nouă înțelegere a vieții și relațiilor umane și sociale. Interpretându-l scenic, la Municipal, Ștefan Ciubotărașu a valorificat în mod excepțional materialul literar de preț.

Pătrunderea psihologică și capacitatea de analiză, fina receptivitate și disponibilitatea pentru relevarea nuanțată ale Luciei Demetrius se evidențiază în cel mai înalt grad în piesele care au ca preocupare universul feminin, locul femeii în familie și în societate.

Admirând femeile care au știut să-și apere condiția umană, plângându-le pe cele înfrunte, observând critic compromisul, scriitoarea creează **Trei generații**; personaje clare și convingătoare, puse în situații definitorii și în relații concludente, concretizează procesul de dezagregare a unei lumi în care familia este fondată pe interese materiale și menținută prin compromis; prin contrast, sînt relevate valorile eticii noi. Se impune ca personaj antologic Ruxandra — ca, de altfel, și Suzana Manea-Voinești, din piesa

Arborele genealogic, în care ni se prezintă falimentul moral al unei familii boierești, ce se pretinde sălaş de omenle și păstrătoare de virtuți, fiind de fapt bazată pe compromis. Lucia Demetrius ridică piesa **Arborele genealogic** la nivelul unui proces intentat prejudecăților și intereselor de natură să falsifice viața. **Trei generații** a prilejuit în 1956 un spectacol de mare succes Teatrului Municipal, prin creațiile actoricești realizate de Beate Fredanov, Tanti Cocea, Marietta Rareș, Valy Voiculescu, Mihaela Juvara, Jules Cazaban și Fory Etterle. Teatrul a reluat piesa în 1974, cu o nouă distribuție; între timp au pus-o în scenă și alte teatre, această piesă, ca și celelalte, bucurîndu-se de o frumoasă carieră scenică. **Arborele genealogic** a fost montată în anul 1958 la Teatrul Național din București de către Mony Gheorghiu, cu Aura Buzescu într-o excepțională interpretare a rolului Suzana, alături de memorabila evoluție a lui Geo Barton, a Dinei Cocea și a Eugeniei Popovici, a lui Matei Gheorghiu, Alfred Demetriu, Maria Voluntaru, Elena Sereda etc. Aceasta, ca și altele, ca aproape toate piesele Luciei Demetrius, a prilejuit pregnante izbînzii scenice, memorabile realizări actoricești, peremptorie confirmare a valorii literar-artistice a concepțiilor sale, a perspectivelor scenice și resurselor teatrale conținute îndeobște de creațiile care pînă acum au văzut lumina rampei.

Piese de dată mai recentă, precum **Grădina lui Dumnezeu**, **Perpetuum mobile**, **Răscrucea fără fintini** și altele arată că scriitoarea este constant preocupată să-și îmbogățească opera și să-și diversifice modalitățile. În această serie a creațiilor sale, ea se arată interesată de fața ascunsă a lucrurilor, de „marea trecere” prin viață.

Literatura dramatică națională și mișcarea teatrală românească așteaptă de la Lucia Demetrius noi piese și îi urează, la aniversare, sănătate, viață lungă și noi împliniri.

Virgil BRĂDĂȚEANU